

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

УДК 37.09:364-4

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/1>

О. Байдарова, канд. психол. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0002-2332-1769

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

О. Михайловська, операційний директор

ORCID ID: 0000-0001-8462-6876

МГО "Міжнародний центр розвитку і лідерства", Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Досліджено організацію професійного навчання працівників щодо здійснення соціальної роботи і надання соціальних послуг в Україні. Наведено результати аналізу документів, що розкривають основні напрями і суб'єкти такого навчання, а також розглянуто суперечності, які існують у нормативно-правовому регулюванні діяльності з підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників у галузі соціальної роботи.

Ключові слова: освіта дорослих, професійна підготовка, професійне навчання, підвищення кваліфікації, соціальна робота.

Постановка проблеми. Сьогодні соціальна робота як сфера практики охоплює численні напрями діяльності на різних рівнях втручання: від особистості, сім'ї до створення і розвитку соціальних послуг у громаді й стратегічного соціального управління на регіональному та загальнодержавному рівнях. До осіб, які безпосередньо вирішують завдання соціальної роботи на місцях, належать працівники як виконавчих органів місцевого самоврядування, так і надавачів соціальних послуг. На них покладаються функції щодо: проведення соціально-профілактичної роботи; виявлення осіб (сімей), які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах і потребують соціальної підтримки; надання соціальних послуг; оцінювання потреб осіб (сімей) у соціальних послугах та соціальній допомозі; планування та виконання роботи клієнтом; моніторингу надання соціальних послуг, оцінювання їх якості, контролю за дотриманням законодавства, захисту прав уразливих груп та багато іншого. Наразі в Україні відбувається другий етап реформи децентралізації, основним завданням якого є підвищення спроможності територіальних громад, що здатні створювати і підтримувати повноцінне життєве середовище для своїх мешканців, надавати якісні і доступні публічні послуги, в тому числі соціальні.

Водночас серед надавачів соціальних послуг і спеціалістів виконавчих органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління системою надання соціальних послуг сім'ям та дітям, що потребують допомоги, значна частка працівників не має базової професійної підготовки у сфері соціальної роботи. Відсутність фахової підготовки у працівників була звичайним явищем на початкових етапах інституціалізації та професіоналізації соціальної роботи в Україні. На актуальність проблеми перепідготовки працівників соціальних служб вказує Т. В. Матвійчук [1]. Однак навіть сьогодні доводиться констатувати суттєву невідповідність фахової підготовки соціальних працівників змісту їх практичної діяльності. Дослідження, проведене нами протягом 2018–2020 рр., засвідчує, що більшість (92,7 %) працівників сфери захисту прав дітей – співробітників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та працівників служб у справах дітей – має вищу освіту, однак лише у третини з них (34,1 %) вона відповідає профілю діяльності, і лише 8,0 % працівників навчалися за спеціальністю "Соціальна робота" [2].

Подолання розриву між потребами професійної практики та змістом і рівнем підготовки працівників у сфері соціальної роботи тривалий час забезпечується

найбільш доступними для них засобами у системі післядипломної освіти [3]: навчання фактично вже на робочому місці в поєднанні із додатковим розвитком професійно-значущих компетентностей шляхом проходження курсів підвищення кваліфікації різної тривалості, тренінгів, стажування, обміну досвідом роботи, самоосвіти, участі у постійно діючих семінарах, конференціях, нарадах тощо

Плильність кадрів, що підвищилася унаслідок реорганізаційних процесів, пов'язаних із реформою децентралізації, а також неефективність кадрової політики на місцях призводять до того, що фахівці із соціальної роботи в громадах, працівники реорганізованих міських, районних, районних у місті, селищних, сільських центрів соціальних служб, центрів надання соціальних послуг, територіальних центрів соціального обслуговування та посадові особи місцевого самоврядування потребують суттєвого підвищення власних професійних компетенцій, вдосконалення здатності здійснювати соціальну роботу та надавати якісні соціальні послуги. Та для більшості працівників постає питання щодо того, де і як вони можуть пройти відповідне навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ураховуючи, що соціальна робота в Україні поки що має досить нетривалу історію професіоналізації, питання підготовки фахівців у галузі соціальної роботи привертає увагу багатьох науковців. Водночас, якщо змісту та особливостям організації базової підготовки майбутніх соціальних працівників присвячено численні публікації [4–9], то професійна підготовка дорослих у галузі соціальної роботи досі залишається більше предметом практики, ніж наукового дослідження. Українські розвідки щодо системи підготовки фахівців у галузі соціальної роботи обмежуються вивченням зарубіжного досвіду [10; 11].

Реалізація ідеї освіти впродовж життя вимагає перегляду традиційних уявлень про підготовку фахівців у галузі соціальної роботи, впровадження принципу неперервності освіти і, відповідно, розвитку системи інститутів, які здатні дати відповідь на цей суспільний запит. Унаслідок відсутності "комплексної науково обґрунтованої системи організації професійної перепідготовки працівників" [12, с. 14] в Україні не розроблено закони, що регулюють освіту дорослих. Як вважає Л. І. Тимчук [13, с. 123], остання "наразі не функціонує як окрема, самостійна сфера освітніх послуг". До складу сучасної системи освіти входять ланки, які пов'язані з формальною освітою дорослих (загальна середня освіта в різних формах,

професійно-технічна, базова і повна вища освіта, післядипломна освіта – аспірантура, докторантура, підвищення кваліфікації та перепідготовка). Існують програми підготовки соціальних працівників у межах ваучерної програми для осіб, старших за 45 років, що побудовані згідно з вимогами і традиціями формальної заочної форми навчання [14]. Також діє мережа закладів неформальної освіти дорослих – професійно спрямовані та загальнокультурні курси навчання найрізноманітніших форм. Однак, як справедливо зазначає Л. І. Тимчук, "усі форми навчання дорослих, що реально існують, організаційно й адміністративно перебувають у різних підпорядкуваннях, відірвані одна від одної і не об'єднані державною політикою, відповідними управлінськими та координуючими структурами й науково-методичними принципами організації навчання" [13, с. 123–124]. У галузі соціальної роботи впорядкування таких організаційних форм ускладнюється тим, що учасниками навчання виступають різні суб'єкти соціальної роботи: як безпосередні надавачі послуг, так і представники управлінської ланки (державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування).

Неформальна освіта дорослих останніми роками набула поширення та спрямована на розвиток додаткових умінь і навичок різних категорій дорослих [15]. Таку освіту надають освітні установи або громадські організації і, зазвичай, вона або взагалі ніяк не підтверджена або підтверджена наданням документа, щодо офіційного визнання якого відсутні чіткі критерії і правила.

Хоча додаткове навчання частково розв'язує проблему браку фахових знань і навичок, понад третина працівників не здобуває додаткової неформальної освіти, причому саме ті, хто не має профільної освіти, навчаються рідше [2].

Отже, в контексті трансформації системи надання соціальних послуг, оновлення підходів до реалізації соціальної роботи потребують вирішення питання підготовки працівників до виконання своїх посадових обов'язків на робочому місці, розвитку компетентностей, опанування необхідними для цього практичними навичками та системного організаційного забезпечення такої підготовки.

У статті досліджено діяльність різних суб'єктів з підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників щодо здійснення соціальної роботи і надання соціальних послуг у рамках проекту "Розвиток спроможності обласних центрів соціальних служб Харківської, Дніпропетровської, Запорізької областей", що реалізується за підтримки Німецької федеральної компанії Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Міжнародної громадської організації (МГО) "Міжнародний центр розвитку і лідерства", для досягнення цілей у галузі міжнародного співробітництва щодо сталого розвитку, а також у рамках проекту GIZ "Зміцнення ресурсів для сталого розвитку приймаючих громад на сході України".

Метою статті є презентація результатів дослідження організаційних форм професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників у галузі соціальної роботи. Як основний метод дослідження використано аналіз документів, а саме нормативно-правових документів загальнодержавного і локального рівнів, актів глави держави, уряду, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також кадрових документів. Документи локального рівня дії добирали з урахуванням географії реалізації проекту. Аналіз документів передбачав:

1) установлення основних напрямів професійного навчання працівників у галузі соціальної роботи;

2) визначення суб'єктів діяльності з підвищення професійної компетентності та/або кваліфікації працівників

щодо здійснення соціальної роботи і надання соціальних послуг, їх повноважень та правових меж діяльності;

3) з'ясування можливих суперечностей, що потребують розв'язання, стосовно впровадження організаційних форм професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників у перспективі формування системи професійного навчання в галузі соціальної роботи в Україні.

Аналізу підлягали такі нормативно-правові документи:

а) щодо освіти, професійного розвитку працівників та суб'єктів професійного навчання (закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Національного агентства України з питань державної служби (НАДС), Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, указ Президента України – сім документів) [16–22];

б) щодо програм навчання, які впроваджують для підвищення компетентності працівників суб'єктів соціальної роботи і надання соціальних послуг (накази Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства соціальної політики України, НАДС та ін. – п'ять документів) [23–27];

в) щодо регулювання діяльності центрів соціальних служб як ключових організацій – надавачів соціальних послуг (Закон України "Про соціальні послуги", постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства соціальної політики України, розпорядження голів обласних державних адміністрацій, Національний класифікатор України [28–37], а також посадові інструкції працівників регіональних центрів соціальних служб – 16 документів).

Додатковим методом дослідження був аналіз відкритих інтернет-джерел (вебсайтів) суб'єктів, діяльність яких пов'язана з підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників щодо здійснення соціальної роботи і надання соціальних послуг.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Як уже зазначалося, наразі немає окремого закону, який би регулював функціонування освіти дорослих в Україні. Міністерство освіти і науки України (МОН) у вересні 2020 р. оприлюднило для громадського обговорення проект Закону України "Про освіту дорослих".

Доступ до безперервного професійного навчання – право кожного працівника. У Законі України "Про освіту" вказано, що засади професійного навчання працівників визначаються законом [16]. Таким законом можна вважати Закон України "Про професійний розвиток працівників" [17], згідно з яким професійне навчання працівників – процес цілеспрямованого формування у працівників спеціальних знань, розвиток необхідних навичок та вмінь, що дають змогу підвищувати продуктивність праці, максимально якісно виконувати функціональні обов'язки, а також освоювати нові види професійної діяльності. Відповідно до закону професійне навчання включає як первинну професійну підготовку, так і перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників. Але з огляду на механізми реалізації цих двох типів навчання, а також реальний стан змісту та рівня підготовки працівників у галузі соціальної роботи пропонуємо розмежовувати професійну підготовку працівників, що забезпечує розвиток професійних компетентностей для виконання посадових обов'язків на робочому місці, та перепідготовку і підвищення кваліфікації, які безпосередньо залежать від фаху і наявного рівня кваліфікації.

Професійне навчання може здійснюватись як безпосередньо у роботодавця, так на договірній основі у професійно-технічних закладах та закладах вищої освіти (ЗВО), на підприємствах, в установах або організаціях і відбувається, як правило, не рідше ніж один раз на п'ять років. Курси підвищення кваліфікації проводяться для набуття здобувачем освіти нових компетентностей у межах

професійної діяльності або галузі знань. Заклади освіти, що провадять освітню діяльність з підвищення кваліфікації працівників, обов'язковість якої передбачена законом, мають отримати ліцензію на відповідну діяльність та/або акредитувати відповідні освітні програми.

Професійну підготовку працівника необхідно забезпечити для всіх, хто вперше приходить на робоче місце, опановує нові види діяльності. Така підготовка має відповідати актуальним навчальним потребам кожного спеціаліста. На противагу цьому підвищення кваліфікації – більш регламентований процес здобуття освіти на основі вже наявної кваліфікації за освітніми програмами, розробленими та затвердженими провайдером освітніх послуг.

Вимоги щодо підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників з питань проведення соціальної роботи та надання соціальних послуг містяться в постановках Кабінету Міністрів України, наказах НАДС, а також Міністерства соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики) (до 2010 р. – Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту). Ці документи регулюють питання професійного навчання двох ключових категорій працівників:

а) державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад;

б) працівників центрів соціальних служб, закладів соціального обслуговування, фахівців із соціальної роботи, інших спеціалістів, які залучені до надання соціальних послуг сім'ям з дітьми.

Розглянемо особливості регулювання цих основних напрямів професійного навчання, перепідготовки та/або підвищення кваліфікації працівників у галузі соціальної роботи.

Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування можуть підвищувати професійну компетентність шляхом проходження загальних або спеціальних професійних (сертифікатних) та короткострокових програм підвищення кваліфікації. Вимоги до змісту та організації професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, а також особливості розроблення, погодження і затвердження навчальних програм є досить чітко визначеними [27]. Усі державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування повинні набирати не менше від одного кредиту європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) протягом календарного року. Це означає, що вони мають щорічно проходити підвищення кваліфікації загальною тривалістю не менше від 30 академічних годин. Крім того, публічним службовцям раз на три роки потрібно проходити підвищення кваліфікації за професійними (сертифікатними) програмами, тривалість яких має становити не менше від двох кредитів ЄКТС (60 академічних годин). Таке саме навчання передбачено і для осіб, які щойно вступили на державну службу/службу в органах місцевого самоврядування.

Одним з ключових провайдерів послуг з професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування є Українська школа урядування (УШУ) (до 2020 р. – Центр підвищення кваліфікації працівників сфери управління Мінсоцполітики). Українська школа урядування є закладом післядипломної освіти, що належить до сфери управління НАДС. Наразі УШУ проводить навчання лише державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування вищих категорій (5–7-ї) на національному рівні, оскільки територіальні органи поки що не створені.

Національна академія державного управління при Президентів України (далі – НАДУ при Президентів

України) тривалий час була головним державним ЗВО у загальнонаціональній системі підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, підзвітним Президентів України, з мережею регіональних інститутів, що виконували функції регіональних центрів підвищення кваліфікації. У кінці 2020 р. НАДУ при Президентів України та її регіональні інститути було передано до сфери управління МОН України.

Іншим важливим суб'єктом надання освітніх послуг у сфері професійного навчання є Державна установа (ДУ) "Державний інститут сімейної та молодіжної політики" (ДІСМП). Одним із напрямів діяльності цієї бюджетної неприбуткової науково-дослідної установи, яка належить до сфери управління Міністерства молоді та спорту України, є навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів молодіжної сфери. ДІСМП має безстрокову ліцензію МОН на здійснення освітньої діяльності та реалізує численні навчальні програми з підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань реалізації державної політики стосовно сім'ї, дітей та молоді, фахівців молодіжної сфери та спеціалістів, які працюють із сім'ями, дітьми та молоддю.

Ще одна цільова аудиторія професійного навчання – працівники центрів соціальних служб, закладів соціального обслуговування, фахівці із соціальної роботи, інші спеціалісти, які залучені до надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, – може підвищувати рівень професійної компетентності через різні форми навчання дорослих. Найбільш поширеними і регульованими із них є формальне професійне навчання працівників та курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації. Проте, на відміну від державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, працівники надавачів соціальних послуг не мають таких чітких керівництв щодо змісту та організації професійного навчання, що пов'язано, з одного боку, із досить нетривалою історією розвитку самої професії "соціальна робота" в Україні, а з другого – з реформуванням системи надання соціальних послуг та професійної підготовки фахівців у цій сфері.

В умовах загального реформування надання соціальних послуг, а також у зв'язку з адміністративно-територіальними реорганізаціями, що відбуваються в контексті децентралізації, обласні центри соціальних служб (далі – обласні ЦСС) переживають нині непростий період трансформації. Однією з таких змін є посилення функції обласних ЦСС з організації і проведення навчання з питань соціальної роботи та надання соціальних послуг для надавачів таких послуг, спеціалістів виконавчих органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління системою надання соціальних послуг сім'ям та дітям [29]. Також обласний ЦСС забезпечує підготовку тренерів із реалізації соціальних проєктів і програм, проведення тренінгових навчань для фахівців соціальної сфери. "Положення про організацію та проведення підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді", затверджене Наказом Мінсоцполітики від 08.01.2014 № 1 [25], описує порядок, установлює норми та нормативи цієї діяльності. Зокрема з'ясовано, що термін навчання визначається програмами, обсягом навчального часу і встановлюється виконавцем відповідно до вимог законодавства за погодженням із замовником, загальна тривалість програм має не перевищувати 72 академічні години, а працівник, який пройшов підвищення кваліфікації, отримує свідоцтво про підвищення кваліфікації. Програми підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб складають з урахуванням сучасних вимог щодо форм, методів і засобів

професійної діяльності фахівців, державних стандартів соціальних послуг, критеріїв якості соціальної роботи, визначених Мінсоцполітики, і мають включати два компоненти:

- базовий (нормативно-правове забезпечення, методичні та інші розпорядчі документи, що регламентують організацію соціальної роботи, соціально-правовий захист дітей, надання соціальних допомог та послуг, планування та звітність, організацію моніторингу та оцінку ефективності роботи, обсяг годин тощо);
- професійний (надання соціальних послуг, соціальний супровід різних категорій населення відповідно до чинного законодавства, методи, види та напрями соціальної роботи, види консультувань тощо).

До 2020 р. підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді проводилося на центральному рівні – для працівників-тренерів Республіканського Автономної Республіки Крим (АРК), обласних, Київського та Севастопольського міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і регіональному рівні – для фахівців міських, районних, районних у містах центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Таке навчання забезпечували Центр підвищення кваліфікації працівників сфери управління Мінсоцполітики та регіональні центри підвищення кваліфікації, ЗВО. Після реорганізації у березні 2020 р. УШУ перебрала на себе функції підвищення кваліфікації працівників сфери соціального захисту населення поряд з навчанням державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. Також підвищення кваліфікації на регіональному рівні можуть забезпечувати ЗВО. Обласні ж ЦСС можуть здійснювати професійне навчання працівників, і в примірній структурі обласного ЦСС передбачено відділ підвищення професійних компетенцій працівників надавачів соціальних послуг [32].

У серпні 2020 р. на зміну ліквідованої Державної соціальної служби було створено Національну соціальну сервісну службу України (далі – Нацсоцслужба) та визначено перелік її територіальних органів в обласних центрах і місті Києві. Нацсоцслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує і координує Кабінет Міністрів України через Міністра соціальної політики. Цей орган реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та за дотриманням прав дітей. З-поміж численних завдань Нацсоцслужби варто виокремити: координацію діяльності регіональних центрів соціальних служб; організацію та координацію підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги. Станом на кінець 2020 р. Нацсоцслужба лише розпочала виконання своїх повноважень і функцій, фактично територіальні органи ще не створено, а перші навчання заплановано на другу половину 2021 р.

Заклади вищої та післядипломної освіти є ключовими провайдером надання послуг з професійного навчання. Аналіз вебсайтів ЗВО, що функціонують на території, охопленій проектом дослідження, засвідчив брак актуальних освітніх програм для працівників у галузі соціальної роботи й надання соціальних послуг. Водночас наявність окремих підрозділів (центрів, інститутів) у структурі ЗВО є потенційною можливістю для розробки і впровадження освітніх програм підвищення кваліфікації, сертифікатних програм, спеціалізованих довго- та короткотривалих курсів для працівників відповідно до актуальних навчальних потреб.

Аналіз, систематизація та узагальнення отриманих даних дали змогу розробити модель, що відображає основні напрями підвищення професійної компетентності/

кваліфікації працівників у галузі соціальної роботи та визначити суб'єктів цієї діяльності (див. рис. 1). Ключовими параметрами аналізу були: цільові аудиторії навчання, вид навчання, розробники і провайдери навчання, а також вид документа, що видається за результатами проходження навчання.

Висновки. У цілому підвищення професійних компетенцій працівників у галузі соціальної роботи можливе у двох напрямках: професійне навчання та перепідготовка та/або підвищення кваліфікації. При цьому важливо розмежовувати підвищення кваліфікації та власне здобуття кваліфікації за фахом. Підвищення кваліфікації здійснюють суб'єкти надання освітніх послуг з відповідною акредитацією та ліцензуванням; професійне навчання працівників можуть здійснювати як надавачі освітніх послуг, так і організації державного та громадського сектору, які виконують відповідний вид економічної діяльності. Право на підвищення кваліфікації працівник отримує за наявності здобутої раніше професійної кваліфікації відповідного рівня Національної рамки кваліфікації за професією. Однак на практиці багато працівників не має базової освіти у сфері соціальної роботи та не може скористатися такою опцією.

Одним із ключових суб'єктів професійного навчання є обласні ЦСС, які мають відповідати навчальним потребам працівників сфери соціальної роботи і надання соціальних послуг свого регіону, впроваджувати навчальні програми та проводити тренінгові навчання працівників закладів, установ, організацій, що надають соціальні послуги у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, та інших осіб, залучених до соціальної сфери. Для проведення навчання обласні ЦСС можуть залучати окремих спеціалістів науково-дослідних установ, ЗВО, фахівців інших закладів, установ та організацій різних форм власності.

Отже, працівник може безпосередньо навчатися в обласному ЦСС, підвищувати свою професійну компетентність у державних або громадських організаціях, які пропонують навчання з актуальних тем, що відповідають навчальним потребам працівника, або ж навчатися в установах та закладах, які здійснюють освітню діяльність (розділ КВЕД 85 Освіта, Групи 85.4 Вища освіта та 85.5 інші види освіти).

У реалізації повноважень щодо організації та проведення професійного навчання, покладених на суб'єктів у галузі соціальної роботи, виявлені певні нормативно-правові суперечності, а також невідповідності положень нормативно-правових документів реальній практиці. Доступ до професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників ускладнюють такі ключові суперечності:

1. Суб'єкти, які відповідають за підвищення професійної компетентності/кваліфікації, підпорядковані різним міністерствам та не координують свої вимоги з програмами навчання. Регулярність, обсяг і частота навчання працівників відрізняються для різних цільових аудиторій – державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування та працівників центрів соціальних служб, закладів соціального обслуговування, фахівців із соціальної роботи, інших спеціалістів, які залучені до надання соціальних послуг сім'ям із дітьми.

2. Відсутнє фінансування на підвищення кваліфікації/компетентності фахівців із соціальної роботи та інших працівників системи соціального захисту, унаслідок чого немає освітніх програм з підвищення кваліфікації/компетентності, релевантних потребам працівників надавачів соціальних послуг.

3. Існує розрив між змістом програм професійного навчання та актуальними навчальними потребами працівників; відсутні процедури оцінювання потреб у навчанні та підбору оптимального провайдера навчання.

4. У зв'язку з трансформацією системи соціального управління та надання соціальних послуг в умовах децентралізації обласні ЦСС набули вагомих повноважень з професійного навчання, однак вони не мають достатнього ресурсного та методичного забезпечення для професійної підготовки всіх надавачів соціальних послуг у регіонах. Крім того, маючи повноваження щодо впровадження програм навчання та підвищення професійної компетентності/кваліфікації надавачів соціальних послуг, державних службовців, посадових осіб обласні ЦСС не можуть самостійно здійснювати відповідну освітню діяльність згідно з КВЕД, і, якщо йдеться про

потребу у підвищенні кваліфікації, вони не можуть виступати провайдером навчання, який становить інтерес для працівника.

5. Ураховуючи, що до професійної підготовки працівники повинні мати регулярний, системний доступ, завдяки чому вони стають спроможними виконувати свої функції на робочому місці згідно з вимогами професії, слід констатувати, що розподіл кількості суб'єктів, відповідальних за професійну підготовку та підвищення кваліфікації, є нерівномірним: перший, більш актуальний запит має менші можливості для його задоволення.

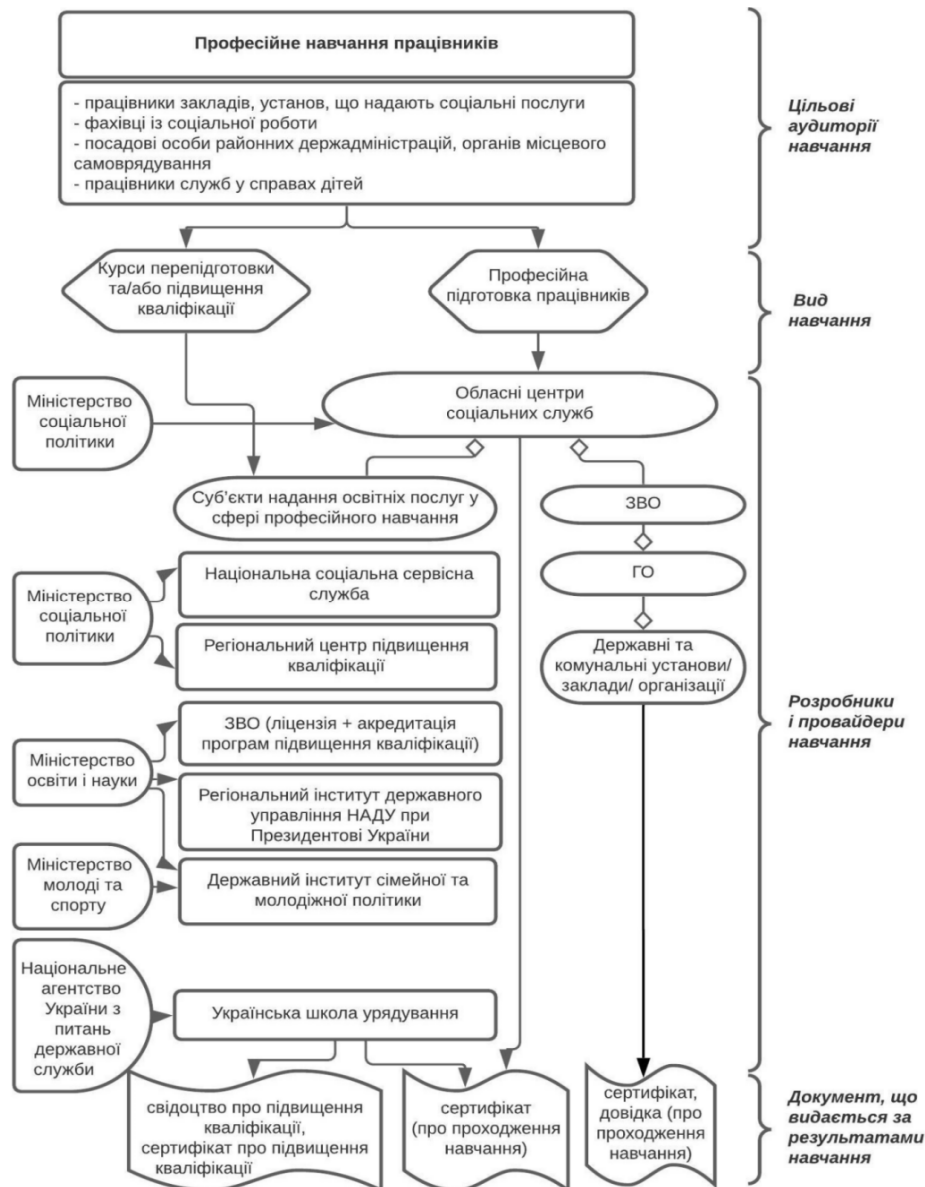

Рис 1. Напрями та суб'єкти підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників у галузі соціальної роботи

Перспективи дослідження. Дослідження, здійснене в межах статті, є однією з перших спроб пошуку науково обґрунтованих шляхів, які необхідні для розбудови в Україні системи професійного навчання працівників у галузі соціальної роботи. Перспективами подальшого дослідження є: аналіз пропозицій щодо профільного навчання та вивчення змісту навчальних програм, спрямованих на професійну підготовку і підвищення кваліфікації; вивчення механізмів та інфраструктури надання професійного навчання і забезпечення його якості; емпіричне дослідження потреб у професійному навчанні. У контексті впровадження компетентнісного підходу необхідним є створення моделей базових та спеціальних

компетентностей працівників у галузі соціальної роботи, що є передумовою формування системи професійного оцінювання та ліцензування працівників.

Список використаних джерел

1. Матвійчук Т. В. Особливості професійної підготовки соціальних працівників: регіональний аспект / Т. В. Матвійчук // Збірник наук. пр. Хмельниць. Ін-ту соці. технологій Ун-ту "Україна". – 2014. – № 1. – С. 82–86.
2. Байдарова О. О. Освітні характеристики фахівців сфери захисту прав дітей в Україні / О. О. Байдарова, В. Ю. Федченков // Неформальна та інформальна освіта як ресурс розвитку особистості : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф., Київ, 22 трав. 2020 р. – К.: Таврійськ. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського, 2020. – С. 7–11.

3. Тимошенко Н. Є. Етапи професійного зростання соціальних працівників в системі неперервної освіти / Н. Є. Тимошенко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2014. – № 4. – С. 155–164.
4. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти : автореферат дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Карпенко Олена Георгіївна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 44 с.
5. Файчук О. До питання професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / О. Файчук // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 10. – С. 299–302.
6. Савіцька В. В. Аналіз проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до практичної професійної діяльності / В. В. Савіцька // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні та психологічні науки. – 2014. – № 1. – С. 136–146.
7. Савельчук І. Б. Підготовка соціальних працівників за сучасних умов: інноваційні тенденції / І. Б. Савельчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 1. – С. 120–125.
8. Голубенко Т. О. Формальна та неформальна освіта майбутніх соціальних працівників / Т. О. Голубенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11 : Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. пр. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. – Вип. 23. – С. 153–158.
9. Слованська Г. І. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Слованська Ганна Іванівна ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2019. – 687 с.
10. Романовська Л. І. Система підготовки фахівців з соціальної роботи за кордоном на прикладі розвинених країн [Електронний ресурс] / Л. І. Романовська // Вісник Нац. акад. Держ. прикордон. служби України. – 2013. – Вип. 3. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadrps_2013_3_21.
11. Шепелюк С. В. Організація професійної підготовки майбутніх соціальних працівників: міжнародний досвід / С. В. Шепелюк // Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилян. акад."]. Серія : Педагогіка. – 2011. – Т. 153. – Вип. 141. – С. 84–88.
12. Концепція освіти дорослих в Україні / Укл. : Л. Б. Лук'янова. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. – 24 с.
13. Тимчук Л. І. Система освіти дорослих в Україні (50–80-ті роки ХХ ст.) / Л. І. Тимчук // Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи. – 2015. – Вип. 1. – С. 123–134.
14. Пожидаєва О. Як вчити дорослих соціальній роботі? (з досвіду вачерної програми професійного навчання осіб старше 45 років) / О. Пожидаєва, Т. Семигіна // Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму. – 2017. – № 3. – С. 78–90.
15. Тимчук Л. Потенціал освіти дорослих у сфері соціальної роботи / Л. Тимчук, Х. Микитейчук // Social Work and Education. – 2019. – Vol. 6. – № 3. – Р. 316–329.
16. Про освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 05.09.2017 № 2145-19 (ред. від 01.01.2021). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
17. Про професійний розвиток працівників [Електронний ресурс] : Закон України від 12.01.2012 № 4312-17 (ред. від 27.12.2019). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>
18. Про регіональний центр підвищення кваліфікації [Електронний ресурс]: Постанова Каб. Міністрів України від 16.12.2004 № 1681. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1681-2004-%D0%BF#Text>
19. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 6.02.2019 № 106. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#n14>
20. Про реорганізацію Центру підвищення кваліфікації працівників сфери управління Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]: Наказ Нац. агентства України з питань держ. служби від 30.03.2020 № 57-20. – Режим доступу : <https://nads.gov.ua/npas/pro-reorganizaciyu-centru-pidvishchennya-kvalifikaciyi-pracivnikiv-sferi-upravlinnya-ministerstva-socialnoyi-politiki-ukrayini>
21. Про затвердження Положення про Державний інститут сімейної та молодіжної політики (нова редакція) [Електронний ресурс] : Наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 13.11.2012 № 1265. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS19480>
22. Про внесення змін до Положення про Національну академію державного управління при Президентові України [Електронний ресурс] : : Указ Президента України від 18.02.2014 № 81/2014. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81/2014#Text>
23. Про затвердження Програми підготовки спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо соціального супроводу сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах [Електронний ресурс] : Наказ М-ва України у справах сім'ї, молоді та спорту від 30.10.2007 № 3880.
24. Про затвердження Примірної галузевої стандарту надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах [Електронний ресурс] : Наказ М-ва України у справах сім'ї, молоді та спорту від 29.12.2009 № 4569. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4569643-009?find=1&text=3880#w1_2
25. Про затвердження Положення про організацію та проведення підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді [Електронний ресурс] : Наказ М-ва соц. політики України від 08.01.2014 р. № 01. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001739-14#Text>
26. Програма підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб) : Лист Департаменту сім'ї та дітей М-тва соц. політики України 24.12.2013 № 4508/0/205-13/57.
27. Про затвердження Вимог до змісту і структури програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад [Електронний ресурс] : Наказ Нац. агентства України з питань держ. служби від 10.10.2019 № 185-19. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-19#Text>
28. Про соціальні послуги [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
29. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб ("Типове положення про республіканський Автономний Республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб") [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text>
30. Деякі питання утворення Національної соціальної сервісної служби України [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 26.08.2020 № 783. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>
31. Питання Національної соціальної сервісної служби [Електронний ресурс] : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 23.12.2020 р. № 1619-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2020-%D1%80#Text>
32. Про затвердження Примірної структури та штатного нормативу чисельності працівників республіканського Автономної Республіки Крим, обласного, Київського та Севастопольського міських центрів соціальних служб [Електронний ресурс] : Наказ М-ва соц. політики України від 22.09.2020 № 644. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/documents/5819.html?PrintVersion>
33. Про затвердження Положення про Дніпропетровський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у новій редакції [Електронний ресурс]. Розпорядж. голови Дніпропетр. обл. держ. адмін. від 23 листоп. 2015 р. № Р-672/0/3-15. – Режим доступу : <https://adm.dp.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-dnipropetrovskiy-oblasniy-tsentr-sotsialnih-sluzhb-dlya-simi-ditey-ta-molodi-u-noviy-24f4c7ab0a1d53d4c2257f080031bf49>
34. Про затвердження Положення про Запорізький обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді [Електронний ресурс] : Розпорядж. голови Запоріж. обл. держ. адмін. від 19.09.2017 № 493. – Режим доступу : <https://www.zoda.gov.ua/news/37943/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-zaporizkiy-oblasniy-tsentr-sotsialnih-sluzhb-dlya-simji-ditey-ta-molodi.html>
35. Про затвердження Положення про Харківський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді [Електронний ресурс] : Розпорядж. голови Харків обл. держ. адмін. від 23.12.2013 № 518. – Режим доступу : <http://hocssdm.org.ua/wp-content/uploads/2014/02/XODA.pdf>
36. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 : Національний класифікатор України (чинний від 01.01.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
37. Про затвердження Випуску 80 "Соціальні послуги" Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників [Електронний ресурс] : Наказ М-ва соц. і політики України від 29.03.2017 № 518. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0518739-17#Text>

References

1. Matviichuk T. V. Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv: rehionalnyi aspekt / T. V. Matviichuk // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu "Ukraina". – 2014. – № 1. – С. 82–86.
2. Baidarova O. O. Osvitni kharakterystyky fakhivtsiv sfery zakhystu prav ditei v Ukraini / O. O. Baidarova, V. Yu. Fedchenkov // Neformalna ta informalna osvita yak resurs rozvytku osobystosti : materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferencii, m. Kyiv, 22 travnia 2020 roku. – К. : Tavriyskyy natsionalnyi universytet imeni V. I. Vernadskoho, 2020. – С. 7–11.
3. Tymoshenko N. Ye. Etapy profesiinoho zrostannia sotsialnykh pratsivnykiv v systemi neperervnoi osvity / N. Ye. Tymoshenko // Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky. – 2014. – № 4. – С. 155–164.
4. Karpenko O. H. Profesiina pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytetskoï osvity : avtoreferat dys. d-ra ped. nauk : 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesinnoi osvity / Karpenko Olena Heorhiivna ; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – К., 2008. – 44 s.
5. Faichuk O. Do pytannia profesiinnoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv / O. Faichuk // Vytyky pedahohichnoi maisternosti. Seria : Pedahohichni nauky. – 2012. – Vyp. 10. – С. 299–302.
6. Savitska V. V. Analiz problemy pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do praktychnoi profesiinnoi dialnosti / V. V. Savitska // Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykorodnoï sluzhby Ukrainy. Ser. : Pedahohichni ta psykhohohichni nauky. – 2014. – № 1. – С. 136–146.
7. Savelchuk I. B. Pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv za suchasnykh umov: innovatsiini tendentsii / I. B. Savelchuk // Visnyk Zhytomirskoho

derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky. – 2016. – Vyp. 1. – S. 12–125.

8. Holubenko T. O. Formalna ta neformalna osvita maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv / T. O. Holubenko // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 11: Sotsialna robota. Sotsialna pedagogika : zb. nauk. prats. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2017. – Vyp. 23. – S. 153–158.

9. Slozanska H. I. Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do roboty u terytorialnykh hromadakh : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.05 / Slozanska Hanna Ivanivna ; Ternopil'skyi nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. Ternopil, 2019. – 687 s.

10. Romanovska L. I. Systema pidhotovky fakhivtsiv z sotsialnoi roboty za kordonom na pryklady rozvynenykh krain [Elektronnyy resurs] // L. I. Romanovska // Visnyk Nats. Akad. Derzh. prykordonnoi sluzhby Ukrainy. – 2013. – Vyp. 3. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_21.

11. Shepeliuk S. V. Orhanizatsiia profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv: mizhnarodnyi dosvid / S. V. Shepeliuk // Naukovyi pratsi [Chornomor. derzh.un-tu im. Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylian.akad."]. Ser. : Pedagogika. – 2011. – T. 153, – Vyp. 141. – S. 84–88.

12. Kontseptsia osvity doroslykh v Ukraini / Ukr. : L. B. Lukianova. – Nizhyn : PP Lysenko M. M., 2011. – 24 s.

13. Tymchuk L. I. Systema osvity doroslykh v Ukraini (50-80-ti roky XX st.) / L. I. Tymchuk // Osvita doroslykh : teoriia, dosvid, perspektvy. – 2015. – Vyp. 1. – S. 123–134.

14. Pozhydaieva O. Yak vchyty doroslykh sotsialni roboti? (z dosvidu vachernoi prohramy profesiinoho navchannia osib starshe 45 rokiv) / O. Pozhydaieva, T. Semyhina // Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. – 2017. – № 3. – S. 78–90.

15. Tymchuk L. Potentsial osvity doroslykh u sferi sotsialnoi roboty / L. Tymchuk, Kh. Mykyteichuk // Social Work and Education. – 2019. – Vol. 6. – № 3. – R. 316–329.

16. Pro osvitu [Elektronnyy resurs] : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-19 (redaktsiia vid 01.01.2021). – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

17. Pro profesiini rozvytok pratsivnykiv [Elektronnyy resurs] : Zakon Ukrainy 12.01.2012 № 4312-17 (redaktsiia vid 27.12.2019). – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>

18. Pro rehionalnyi tsentr pidvyshchennia kvalifikatsii [Elektronnyy resurs] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.12.2004 № 1681. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1681-2004-%D0%BF#Text>

19. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu profesiinoho navchannia derzhavnykh sluzhbovtiv, holiv mistsevykh derzhavnykh administratsii, yikh pershykh zastupnykiv ta zastupnykiv, posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia ta deputativ mistsevykh rad [Elektronnyy resurs] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6.02.2019 № 106. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#14>

20. Pro reorhanizatsiiu Tsentru pidvyshchennia kvalifikatsii pratsivnykiv sfery upravlinnia Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy [Elektronnyy resurs] : Nakaz Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby vid 30.03.2020 № 57-20. – Rezhym dostupu : <https://nads.gov.ua/npas/pro-reorhanizatsiiu-centru-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pracivnikiv-sfery-upravlinnia-ministerstva-socialnoi-politiki-ukrainy>

21. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnyi instytut simeinoi ta molodiznoi polityky (nova redaktsiia) [Elektronnyy resurs] : Nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 13.11.2012 № 1265. – Rezhym dostupu : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS19480>

22. Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro Natsionalnu akademiiu derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy [Elektronnyy resurs] : Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 18.02.2014 № 81/2014. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81/2014#Text>

23. Pro zatverdzhennia Prohramy pidhotovky spetsialistiv tsentriv sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi shchodo sotsialnoho suprovodu simi, yakii opyniysia u skladnykh zhyttievykh obstavynakh : Nakaz Ministerstva Ukrainy u spravakh simi, molodi ta sportu vid 30.10.2007 № 3880.

24. Pro zatverdzhennia Prymirmoho haluzevoho standartu nadannia sotsialnykh posluh simiam z ditny, yakii perebuvaiut u skladnykh zhyttievykh

obstavynakh [Elektronnyy resurs] : Nakaz Ministerstva Ukrainy u spravakh simi, molodi ta sportu vid 29.12.2009 № 4569. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4569643-09?find=1&text=3880#w1_2

25. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu ta provedennia pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv iz sotsialnoi roboty tsentriv sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi [Elektronnyy resurs] : Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 08.01.2014 r. № 01. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001739-14#Text>

26. Prohrama pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv iz sotsialnoi roboty tsentriv sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi shchodo vyavlennia simi (osib), yakii perebuvaiut u skladnykh zhyttievykh obstavynakh, nadannia yim sotsialnykh posluh ta zdiisnennia sotsialnoho suprovodu takykh simi (osib) : Lyst Departamentu simi ta ditei Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy 24.12.2013 № 4508/0/205-13/57.

27. Pro zatverdzhennia Vymoh do zmistu i struktury prohram pidvyshchennia kvalifikatsii derzhavnykh sluzhbovtiv, holiv mistsevykh derzhavnykh administratsii, yikh pershykh zastupnykiv ta zastupnykiv, posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia ta deputativ mistsevykh rad [Elektronnyy resurs] : Nakaz Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby vid 10.10.2019 № 185-19. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/21159-19#Text>

28. Pro sotsialni posluhy [Elektronnyy resurs] : Zakon Ukrainy. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

29. Deiaki pytannia diialnosti tsentriv sotsialnykh sluzhb ("Typove polozhennia pro respublikanskyi Avtonomnoi Respubliky Krym, oblasnoi, Kyivskoyi ta Sevastopolskoyi miskiy tsentr sotsialnykh sluzhb") [Elektronnyy resurs] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.06.2020 r. № 479. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text>

30. Deyaki pytannia utvorennia Natsionalnoi sotsialnoi servisnoi sluzhby Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.08.2020 № 783. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>

31. Pytannia Natsionalnoi sotsialnoi servisnoi sluzhby [Elektronnyy resurs] : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.12.2020 r. № 1619-r. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2020-%D1%80#Text>

32. Pro zatverdzhennia Prymirmoi struktury ta shtatnoho normatyvu chyselnosti pratsivnykiv respublikanskoho Avtonomnoi Respubliky Krym, oblasnoho, Kyivskoho ta Sevastopolskoho miskiy tsentriv sotsialnykh sluzhb [Elektronnyy resurs] : Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 22.09.2020 № 644. – Rezhym dostupu : <https://www.msp.gov.ua/documents/5819.html?PrintVersion>

33. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Dnipropetrovskiy oblasnyi tsentr sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi u novii redaktsii : [Elektronnyy resurs] Rozporiadzhennia holovy Dnipropetrovskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii vid 23 lystopada 2015 roku № R-672/0/3-15. – Rezhym dostupu : <https://adm.dp.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-polozhennia-pro-dnipropetrovskiy-oblasniy-tsentr-sotsialnih-sluzhb-dlya-simi-ditei-ta-molodi-u-noviy-24f4c7ab0a1d53d4c2257f080031bf49>

34. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Zaporizkyy oblasnyi tsentr sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi [Elektronnyy resurs] : Rozporiadzhennia holovy Zaporizkoi oblasnoi derzhavnoi administratsii vid 19.09.2017 № 493. – Rezhym dostupu : <https://www.zoda.gov.ua/news/37943/pro-zatverdzhennia-polozhennia-pro-zaporizkyy-oblasniy-tsentr-sotsialnih-sluzhb-dlya-simji-ditei-ta-molodi.html>

35. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Kharkivskyy oblasnyi tsentr sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi [Elektronnyy resurs] : Rozporiadzhennia holovy Kharkivskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii vid 23.12.2013 № 518. – Rezhym dostupu : <http://xocssdm.org.ua/wp-content/uploads/2014/02/XODA.pdf>

36. Klasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diialnosti DK 009:2010 [Elektronnyy resurs] : Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy (chynnyi vid 01.01.2012 r.). – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>

37. Pro zatverdzhennia Vypusku 80 "Sotsialni posluhy" Dovidnyka kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv [Elektronnyy resurs] : Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 29.03.2017 № 518. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0518739-17#Text>

Надійшла до редколегії 25.05.21

Рецензовано 05.06.21

O. Baidarova, PhD (Psychology), Associate Prof.

ORCID ID: 0000-0002-2332-1769

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

O. Mykhaylovska, Director of Operations,

ORCID ID: 0000-0001-8462-6876

NGO "International Leadership and Development center", Kyiv, Ukraine

ORGANIZATIONAL FORMS OF SOCIAL WORK PROFESSIONAL TRAINING IN UKRAINE

Organizing professional training of the workers for social work practice and providing social services is poorly studied aspect of professional training for adults in Ukraine. This article presents the results of the desk study focused on systematic analysis of documents that define the particularities of organization of professional training of the workers in the field of social work.

Two directions of professional social work training were identified: 1) advanced qualification training that suggests that a person takes professional educational courses with certain frequency on certain positions and receives approved certification document; 2) preservice, on-job training of the workers that is focused on developing professional competences the workers need to perform their functions. The categories of the workers for professional training, their rights and conditions for receiving a certain type of professional training were defined. The list of entities operating in advanced competence and/or qualification development for social work practice and providing social services, key providers of professional training services, their organizational forms, their subordination and authority were identified. Also, criteria and requirements for educational programs that are used for professional training were defined.

It was observed that there is a big number of professional training providers that are responsible for development and implementing programs of advanced competence and/or qualification development and at the same time there is a lack of relevant available programs for workers in the field of social work. At the time when majority of workers do not have basic professional qualification in the field of social work and need forming and developing professional competencies necessary for effective work based on best practices, the actual providers of educational services position themselves as entities of advanced qualification training and still do not offer programs that are needed by practitioners.

It was detected that legislative regulations of advanced professional competence or qualification training of the social workers need improvement: functions and powers coordination of entities of professional training, implementation of procedures of training needs assessment, developing the content of educational programs and providing the mechanisms of funding of training. Separate attention needs to be paid to reviewing the priorities in the work of professional training provides to increase the access of the social workers to regular preservice, on-job training for performing their on-job functions that correspond to the training needs of those specialists.

Keywords: adult education, advanced qualification training, preservice training, on-job training, professional training, social work.

О. Байдарова, канд. психол. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0002-2332-1769

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

О. Михайловская, операционный директор

ORCID ID: 0000-0001-8462-6876

МГО "Международный центр развития и лидерства", Киев, Украина

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ФОРМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ РАБОТНИКОВ В ОБЛАСТИ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ В УКРАИНЕ

Исследуется вопрос организации профессионального обучения специалистов в области социальной работы и предоставления социальных услуг в Украине. Приведены результаты анализа документов, раскрывающих основные направления и субъектов такого обучения, а также рассмотрены противоречия, которые существуют в нормативно-правовом регулировании деятельности по повышению профессиональной компетентности/ квалификации работников в области социальной работы.

Ключевые слова: образование взрослых, повышение квалификации, профессиональная подготовка, профессиональное обучение, социальная работа.